ca „Klotild“ i „Ruff“ ili pak Gradskog muzeja ili pak kao nadomjestak onoga što su o Subotici pisali raniji autori, poput Stevana Mačkovića ili pak Katarine Korponaić, primjerice. Posebnu vrijednost knjige čine priče o poznatim ili manje poznatim Subotičanima koji su, svaki na svoj način – u gradu i daleko izvan njega – ostavili neizbrisiv trag sredine iz koje potječu. Titus Mačković, Lajos Vermes, Károly Bíró, Géza Csáth, Dezső Kosztolányi, Artur Munk, Petar Šarčević, Naco Zelić, Tibor Székely ili pak Szilveszter Lévay imena su o kojima mnogi Subotičani znaju mnogo ili pak nešto manje, ali su priče o Józsefu Halbrohru, Andriji Kujundžiću Čiči, Johnu Ivanu Simonu, Ljudevitu Vujkoviću Lamiću starijem, Stjepanu Šarčeviću Dečku, Aleksandru Štajnfeldu, Branislavu Temunoviću Panti, Gašparu Stantiću, Darku Čoviću ili pak Petru Budanoviću („najdugovječnijem subotičkom konobaru“) zacijelo „upoznavanje bez rukovanja“ sa zanimljivom poviješću naših sugrađana, od kojih su neki poput Čovića ili Lévayja čak i poznatiji (i priznatiji) u inozemstvu.

Bez obzira na ovu plejadu nabrojanih osoba, u knjizi je za radoznale lokalpatriote ostalo sasvim dosta materijala za saznavanje podataka o demografskim kretanjima u Subotici, o crticama iz povijesti Gimnazije i Muzičke škole, pa onda o prvoj subotičkoj ljekarni, Hetiji kao neslužbenom blagdanu „paorskog svita“, o proslavi 70 godina postojanja najstarijeg nogometnog kluba s prostora bivše Jugoslavije i o utakmici „Bačke“ protiv splitskog „Hajduka“ 1974., o autorovoj sportskoj ljubavi – tenisu, o kultnom „poslovnom vozu“ na relaciji Subotica – Beograd i još „kultnijim“ glazbenom festivalu „Omladina“ i predstavi „Gyöngyhaju lány“ („Zelenokosa“) na koju su iz, hmmmm, određenih razloga u Narodno kazalište odlazili i oni koji u njemu nikada prije (a moguće niti poslije) nisu bili.

Već i po najvećim dijelom nabrojanom sadržaju vidi se da je riječ o knjizi koja kroz raznolikost potiče na zajedništvo, upravo onakvo kakvim su ga činili naši prethodnici svojim djelom ili načinom života. Dražen Prćić, kao rođeni Subotičanin, u taj se građanski duh, danas sve više potisnut, uklapa kako izborom tema tako i načinom na koji o njima piše: lako, jednostavno i nepretenciozno, paleći ujedno kod čitatelja svjetlo nostalgije koja uvijek i svugdje ima istu, a varljivu poruku: nekoć je sve bilo ljepše i bolje.

Zlatko Romić

Dani hrvatske knjige i riječi – dani Balinta Vujkova : zbornik radova s Međunarodnog znanstveno-stručnog skupa 2023, Subotica, 27. i 28. X. 2023., ur. Katarina Čeliković, Hrvatska čitaonica : Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Subotica, 2024., 235 str.

Zbornik radova s Međunarodnog znanstveno-stručnog skupa *Dani hrvatske knjige i riječi – dani Balinta Vujkova* održanog 27. i 28. listopada 2023. godine u Subotici objavili su Hrvatska čitaonica Subotica i Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata povodom istoimene manifestacije održane od 10. do 12. listopada 2024. godine.

Na 240 stranica Zbornik donosi radove podijeljene u četiri cjeline: „O Matošu danas“, „Jezik hrvatski“, „Kazališne prakse“ i „Kultura sjećanja“.

Cjelinu naslovljenu „O Matošu danas“ otvara rad Mirka Ćurića pod naslovom „*Identitetska Nedovršena autobiografija* Antuna Gustava Matoša“. U ovome radu tematizira se Matoševo poimanje identiteta. Ćurić polazi od teze kako je „autobiografski tekst uvijek i kulturni čin“ (Eakin, Paul John, 1999. *Ja i kultura u autobiografiji*. Milanja Cvjetko prir.).

Martina Kolar Bilelege, Ivana Dubovečak i Vesna Budinski dale su rad „Metodološki kulturološki pristup i lokalizacijski kontekst: Matoš kao poticaj u nastavi Hrvatskoga jezika u primarnom obrazovanju“. Pišući o metodičkome kulturološkome pristupu one podcrtavaju kako on podrazumijeva „interpolaciju onih kulturnih, književnih i povijesnih sadržaja u nastavu koji učenicima omogućuju cjelovitu i široku spoznaju te dosezanje kompleksnih ishoda“. Rad nas upoznaje i s lokalizacijom kao jednim od metodičkih postupaka kojim učenici mogu upoznati Matoša kroz upoznavanje vremena i prostora u kojima je stvarao. U radu se predlažu i autobiografski tekstovi kao metodički predlošci.

Tamara Jurkić Sviben napisala je rad „Glazbena vizija *Utjeha kose* A. G. Matoša u djelima hrvatskih skladatelja“. Polazna točka je ljubavni sonet „*Utjeha kose*“ A. G. Matoša, koji je, kako autorica rada smatra, zasićen simbolikom i refleksijom, kao ogledni primjer modernih književno-umjetničkih, posebno poetskih stremljenja u književnosti u prvom desetljeću 20. stoljeća. U zaključku rada autorica govori o intermedijalnosti poezije i glazbe.

„Jezik hrvatski“ cjelina je Zbornika koju započinje Milan Bošnjak s radom „O statusu i položaju hrvatskoga jezika u državama u kojima žive pripadnici hr-

vatske nacionalne manjine“. Kako autor zaključuje, „službeni status govornicima hrvatskoga jezika osigurava određena prava, čime pozitivno djeluje na očuvanje i promociju jezika“. Autor daje u radu i kratak pregled uporabe hrvatskoga kao službenoga jezika u medijima, u obrazovnom sustavu i u području kulture u 12 država. Na koncu zaključuje kako su „hrvatski jezik i identitet u 12 država u kojima žive pripadnici hrvatske nacionalne manjine u ozbiljnim izazovima“, ali da postoje i pozitivne okolnosti koje potječu iz samih zajednica.

Perica Vujić napisao je rad „Jezičnostilska analiza komedije *Zatucani* Matije Poljakovića“. Komedija *Zatucani* ovdje je analizirana sa stajališta pragmalingvistike. Vujić ustvrđuje kako je u ovoj komediji komičan učinak ostvaren neočekivanim replikama u dijalozima te kako su u njima primijenjene sve tri teorije humora.

O sociolingvističko-dijalektološkome pristupu govoru Tovarnika pisale su u istoimenome radu Marija Raguž i Tena Babić Sesar. Osvrnule su se u svojemu

radu na dosadašnja istraživanja mjesnoga govora u Tovarniku. Autorice na koncu zaključuju kako je u slučaju Tovarnika riječ o govoru u kojem se koriste sva tri odraza jata.

Slijedi rad Timee Bockovac „Usporedba rezultata longitudinalnih istraživanja jezičnih kompetencija polaznika hrvatsko-mađarskih gimnazija u Mađarskoj". Autorica rada polazi od činjenice da ne postoji veliki broj jezičnih istraživanja o hrvatskoj nacionalnoj manjini u Mađarskoj. U svojemu radu stoga prikazuje dio rezultata istraživanja provedenih 2018. i 2023. godine u Mađarskoj među polaznicima dviju hrvatsko-mađarskih gimnazija.

Jezikom kao nedovršenim umjetničkim djelom bavi se Biserka Goleš Glasnović u istoimenome radu te prikazuje „sadašnje jezično bezakonje na primjerima natpisa trgovina, tvrtki, zalogajnica, radionica i pivnica u središnjoj zagrebačkoj ulici koja vodi od glavnoga trga prema Gornjem gradu". Ona podsjeća i na *Zlatnu formulu hrvatskoga jezika* koja je neizostavni dio Zakona o hrvatskom jeziku. Jezičnu kakofoniju zagrebačke središnje ulice autorica vidi kao slikovni i jezični prikaz nemara prema jeziku i baštini.

„Kazališne prakse" novo su poglavlje koje otvara tekst „Čemu služi kazalište ili kako sačuvati identitet i jezik kroz lijepo/dobro/sveto?" Sanje Nikčević. Ona najprije daje okvir, koji čini kanon, a kanon je uvijek pod utjecajem vladajućeg svjetonazora. Ona ističe kako je manjinsko kazalište važno za očuvanje bunjevačkoga identiteta i jezika, ali i za njegovanje i očuvanje vrijednosti. U uvodu postavlja pitanje zašto je Bunjevcima toliko važno kazalište na hrvatskome jeziku te na ovo pitanje kroz svoj rad nastoji dati i odgovor.

„Scenografija Pála Petrika za komediju Matije Poljakovića *Kad Bog đavlu kumuje* (1967)" rad je Olge Kovačev-Ninkov. U svome radu autorica spominje kako je Petrik bio autor skica za scenografiju za ukupno četiri izvedena djela Matije Poljakovića. Kovačev-Ninkov navodi i kako su u Umjetničku zbirku Gradskog muzeja Subotica 2016. godine dospjele tri skice za scenografiju *Kad Bog đavlu kumuje*. Autorica zaključuje kako dramsko djelo *Kad Bog đavlu kumuje* pripada novijem ciklusu satiričnih Poljakovićevih komedija te i scenografija traži autora avangardnijih shvaćanja.

Urednica ovoga Zbornika ujedno je i autorica teksta „Kazalište po mjeri manjine" u kojem daje dokumentarni prikaz kazališnih praksi i kazališnog života Hrvata u Srbiji tijekom 20. stoljeća. Kroz rad se ukazuje na aktualnu situaciju i na važnost hitnog rješavanja drame odnosno kazališta na hrvatskom jeziku u Subotici.

Cjelina Zbornika koja nosi naziv „Kultura sjećanja" donosi radove Ladislava Heke, Roberta Hajszana i Ljiljane Žegarac-Tenjović. O biskupu Lajči Budanoviću u razdoblju od 1941. do 1944. piše Ladislav Heka, kao o jednom veoma značajnom imenu političkoga i vjerskoga života Bačke u prvoj polovini 20. stoljeća. Robert Hajszan je posvetio svoj rad Ignacu Horvatu prigodom 50. godišnjice njegove smrti. Autor se bavi Ignacom Horvatom kao jednim od najuglednijih gradišćanskih Hrvata, svećenika, te najuspješnijih književno-kulturnih djelatnika. O znakovlju umjetničke vizije Milovana Mikovića piše Ljiljana Žega-

rac-Tenjović, čiji su predmet rada zbirne značajke poezije Milovana Mikovića.

Ovaj Zbornik sabire u sebi suvremena znanstvena gledišta na različite teme u okviru četiriju zadanih cjelina. Možemo ustvrditi da je kao takav vrijedan prinos suvremenoj hrvatskoj znanosti koju na najbolji način ovdje i promiče i zastupa. Radovi u Zborniku bave se interesantnim temama te predstavljaju odličnu polaznu točku za mnoge buduće istraživače spomenutih tema.

Klara Dulić Ševčić

Lidija Žunac, *Tragovi trajanja – Hrvatsko groblje u Boki*, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Subotica, Gradska biblioteka Pančevo, 2024., 133 str.

Knjiga autorice Lidije Žunac pod naslovom *Tragovi trajanja – Hrvatsko groblje u Boki* objavljena je 2024. godine u sunakladi Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata i Gradske biblioteke Pančevo. Sadržaj knjige tiskan je na hrvatskom i srpskom jeziku.

U samome uvodu autorica ove knjige daje nam do znanja što ju je potaknulo na objavu ove knjige. „Budući da su spomenici pouzdan izvor podataka o životu jednog naroda, cilj ove knjige je da te podatke sačuva od zaborava“, kaže autorica Lidija Žunac u „Uvodu“. U knjizi je prikazano oko 230 grobova i nadgrobnih spomenika. Na njima je pobrojano pedesetak prezimena (Žunac, Lukinić, Filković, Matanović, Lovrić, Manger, Žužić, Bančak...) te knjiga predstavlja i jednu vrstu mjesta na kojem su trajno pohranjene i povijest i prisutnost hrvatskoga naroda u banatskome mjestu Boka.

Prilog knjizi je i mapa Boke na kojoj su vidljiva sva groblja u mjestu: Srpsko groblje, Mađarsko groblje i Hrvatsko groblje koje je predmetom ove knjige. O selu Boka saznajemo u uvodnome tekstu, koji kaže kako se Boka prvi put spominje 1334. godine te da je prije dolaska Hrvata Boka bila naselje koje je nakon Požarevačkog mira (1718.) pripalo Austriji i bilo uređeno kao posebna carska pokrajina u vlasništvu Bečkog dvora i kao takvo podređeno vrhovnim vlastima u Beču. Hrvati su se u malo srednjebanatsko selo Boka u Općini Sečanj doselili najvećim dijelom 1801. iz Turopolja i Pokuplja (današnja Hrvatska). Nekoliko obitelji doselilo je u 20. stoljeću. Od nekadašnjih nekoliko stotina pripadnika ove zajednice, prema procjenama, ostalo ih je pedesetak. Lokalno Hrvatsko groblje, kojemu je posvećena spomenuta knjiga, govori o njihovoj nekadašnjoj značajnijoj prisutnosti.

Knjiga donosi informacije i o osnivanju župe u Boki 1802. godine, kada je zagrebački biskup Maksimilijan Vrhovac osnovao župu. U odjeljku naslovljenom „Spomenici“ autorica piše o grobnim mjestima te načinima njihova obilježavanja kroz povijest, ali i danas, na Hrvatskom groblju u Boki. Kakav će spomenik biti podignut, ovisilo je često o financijskom stanju obitelji preminulih,